

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 316. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357971776/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

at saadanne Fortrin kun er forenelige med et hedensk Sind. Hin Tillid til sig selv, hin Virken i det Nærværende, hin rene Ærefrygt for Guderne som Stamfædre, Beundringen for dem næsten kun som for Kunstværker, Hengivelsen i en overmægtig Skæbne, og den rent jordiske Tro paa en Fremtid i Eftermælet, hvilket der derfor tillægges høj Betydning, alt dette hører saa nødvendigt sammen, danner et saa uadskilleligt Hele, forener sig saaledes til en af selve Naturen tilsigtet Mennesketilværelse, at hos Hedningen en uforstyrrelig Sundhed raader i Nydelsens højeste Øjeblik som i Opofrelsens eller Undergangens smerteligste... Dette hedenske Sindsiaag lyser frem af alle Winckelmanns Handlinger og Skrifter . . . Denne hans Fjernen sig fra enhver kristelig Tænkemaade, ja hans Uvilje imod den maa man have for Øje, naar man vil bedømme hans saakaldte Religionsforandring. Winckelmann følte, at man for i Rom at være en Romer, for inderligt at gro sammen med Livet der, nødvendigvis maatte tilhøre den katolske Menighed, hengive sig til dens Tro, rette sig efter dens Skikke. Hans Beslutning blev lettet ham derved, at den protestantiske Daab ikke havde formaaet at indvie ham som en ægte født Hedning til Kristen . . . Ganske vist sætter der sig en Art Plet paa Enhver, der forandrer Religion, fra hvilken det synes umuligt at rense ham. Folk skatter den udholdende Vilje over alt Andet og saameget des mere, jo mere de selv er delte i Partier og bestandig har deres egen Sikkerhed og Ro for Øje. Holde ud skal man der, hvor ikke et Valg, men Skæbne har stillet os . . . Var dette nu den ene, meget alvorlige Side, saa lader Sagen sig ogsaa se fra en anden, fra hvilken man kan tage den lettere og muntre. Visse Tilstande i Mennesket, visse moralske Pletter, som vi ingenlunde billiger, har en særegen Tiltrækningskraft for vor Fantasi . . . Personer, der ellers maaske kun vilde forekomme os mærkværdige eller elskværdige, synes os nu forunderlige, og det lader sig ikke nægte, at Religionsforandringen mærkeligt har forhøjet det *Romantiske* i Winckelmanns Liv og Væsen for vor Indbildningskraft.)

Man begriber, at disse Ord satte Romantikerne, der dengang alle stod paa Springet til at gaa over til Katolicismen, i den stærkeste Forbitrelse. Fra nu af var det forbi med Goethe-Dyrkelsen. Tieck var i Rom, og det Rygte udbredte sig, at han var ifærd med at antage den katolske Tro, som hans Kone og Datter i ethvert Tilfælde antog. Fr. Schlegel var da lige paa Nippet

til at foretage Skridtet. Han opholdt sig i Köln og holdt Forelæsninger, paa samme Tid som han paa alle mulige Steder: i Köln, Paris, Würzburg, München o. s. v. ansøgte om en fast Ansættelse. «Paa ret klækkelige Vilkaar,» skriver han i Juni 1804, «var jeg endog gaaet til Moskvá eller Dorpat. Dog,» siger han, «vilde jeg foretrække Rhinen.» Mon fordi Egnen der var katolsk? Nej. «Laksen er her uovertræffelig, ligeledes Kræbsen, desuden Vinen.» Da han senere afgjort gik over til Katolicismen, var Metternichs pekuniære Tilbud den afgørende Bevæggrund. Laks, Krebs og Vin lod han sig da bringe til Østerrig. Nu blev han som rasende over Skriftet om Winckelmann; han udtalte sig med grænseløs Foragt derom. Men morsomst er det dog at se, hvorledes dette lille Arbejde faldt som en Bombe ned mellem de rigtige politiske Reaktionære i Wien. Gentz nærmede sig allerede da det Standpunkt, hvorpaa han stod, da han 1814 skrev til Rahel, at han var bleven «uendelig gammel og uendelig slet», og som han karakteriserede saaledes: «Jeg maa skildre Dem den Skikkelse, min Verdensforagt og min Egenkærlighed nu har antaget. Jeg sysler, saasnart jeg blot kan kaste Pennen, aldrig med Andet end med Indretningen af mine Værelser, og studerer uden Afbrydelse paa, hvorledes jeg kan skaffe mig bestandig flere Penge til Møbler, Parfumer og enhver Forfinelse i saakaldt Luksus. Min Appetit til Maden er desværre borte. I dette Fag driver jeg endnu kun Frokosten med nogen Interesse.»

Til sin værdige Ven, Adam Müller, skriver Gentz i 1805 som følger:

«Hvad der har slaact mig overordenligt i Deres Brev, det er Deres Dom over Goethes to nyeste Produkter. Jeg kender dem begge, men havde ikke vovet at udtale mig saaledes om dem. At jeg tænker om dem som De, kun endnu mindre gunstigt, vil jeg ikke nægte. Noterne til *Rameau* er kun flove og platte. Endnu den Dag idag at vaase saaledes om Voltaire og d'Alembert, er dog virkelig ikke en Goethe tilladt. Afhandlingerne om Winckelmann er ateistiske. Et saa bittert, lumsk Had til Kristendommen havde jeg aldrig tiltroet Goethe, om jeg end fra denne Side længe ventede mig meget Ondt af ham. Hvilken uanstændig, cynisk, faunagtig Glæde synes han ikke at have følt ved den Opdagelse, at W. egentlig var «en født Hedning», og af den Grund har været saa ligegyldig overfor alle kristelige Religions-